

EUROPEJSKA
STOLICA
KULTURY

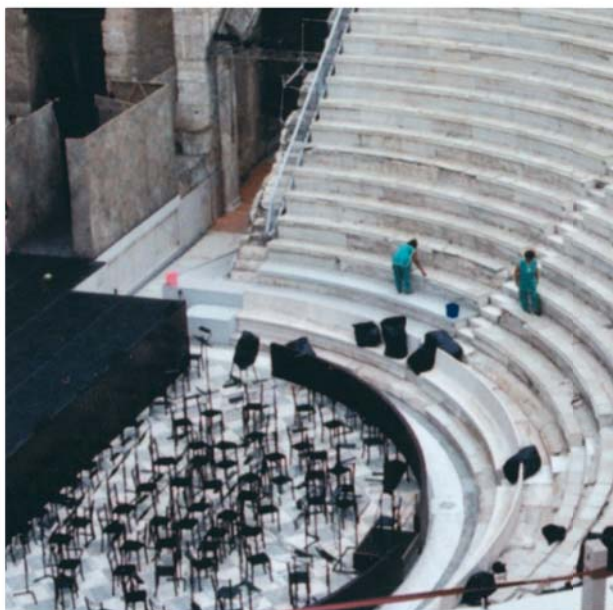
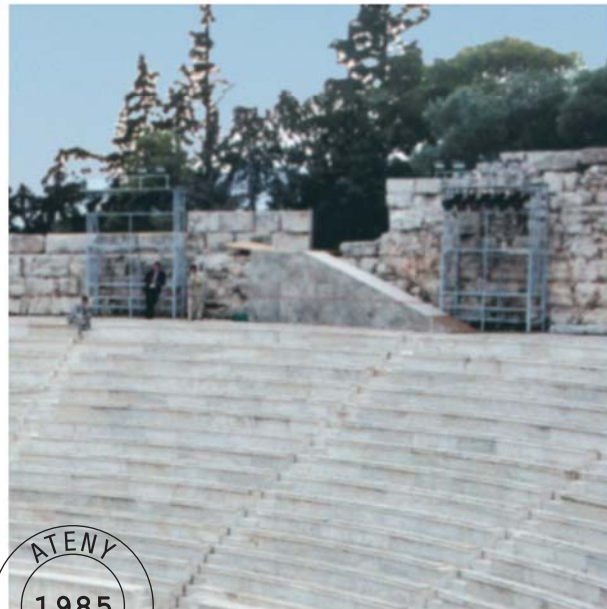

Krok po kroku

■ Trochę historii	3
■ Podstawa prawna	9
■ Cele	9
■ Europejska Stolica Kultury 2016 w Polsce – krok po kroku	10
■ Kto dokonuje selekcji miast, pretendujących do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury?	11
■ W jaki sposób miasta prezentują swoje wnioski przed panelem ekspertów?	11
■ Czy instytucje europejskie są zaangażowane w fazę przygotowywania obchodów związanych z tytułem Europejskiej Stolicy Kultury?	13
■ Finansowanie obchodów Europejskiej Stolicy Kultury – jakie jest wsparcie ze strony UE?	14
■ Przygotowanie wniosku aplikacyjnego	19

Pomysłodawcą wybierania
każdego roku
Europejskiego Miasta
Kultury, (od roku 2001 –
Europejskiej Stolicy
Kultury) była minister
kultury Grecji,
Melina Mercouri

tol. Pantomato

ATENY Europejska Stolica Kultury 1985

Trochę historii

Europejskie Stolice Kultury są najbardziej rozpoznawalną inicjatywą Unii Europejskiej w dziedzinie kultury. Przeprowadzone przez Komisję Europejską badania nad odbiorem inicjatywy przez społeczność europejską wskazały, iż spotkała się ona z dużym zainteresowaniem mediów, wywarła korzystny wpływ na rozwój kultury i turystyki w poszczególnych miastach, a mieszkańcy miast nominowanych do tytułu przyjmowali nominacje z entuzjazmem i czuli się dzięki nim wyróżnieni.

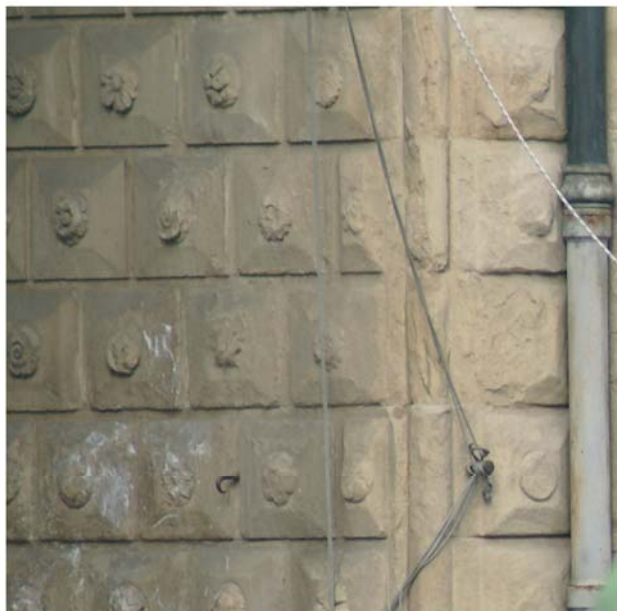
13 czerwca 1985 r. ministrowie kultury, zebrani w Radzie UE, przyjęli uchwałę, wprowadzającą coroczne wybory Europejskiego Miasta Kultury. Początkowo była to inicjatywa międzyrządowa, która przewidywała, iż wyboru Europejskiego Miasta Kultury dokonują przedstawiciele państw członkowskich. Miasta, ubiegające się o tytuł, za pośrednictwem Stałego Przedstawicielstwa swojego państwa przy Unii Europejskiej, przedstawiały swoją aplikację Radzie Ministrów. Po zapoznaniu się z kandydaturami, ministrowie kultury, zasiadający w Radzie, wybierali jedno miasto, głosując na zasadzie jednomyślności. W takim kształcie inicjatywa przetrwała do roku 1999, kiedy to Decyzją z 25 maja nadano jej rangę działania wspólnotowego. Decyzja wprowadziła nowy sposób selekcji kandydatów. Od momentu wejścia jej w życie w proces ten zaangażowane są: Rada, Parlament, Komisja Europejska oraz Komitet Regionów.

Wraz z wejściem w życie Programu Kultura 2000, Europejskie Miasta Kultury przeobraziły się w Europejskie Stolice Kultury. Zgodnie z wcześniej przyjętą praktyką, każdego roku wybierane było tylko jedno miasto, piastujące tytuł Europejskiej Stolicy (wyjątek stanowił rok 2000, kiedy to wskazanym zostało dziewięć miast).

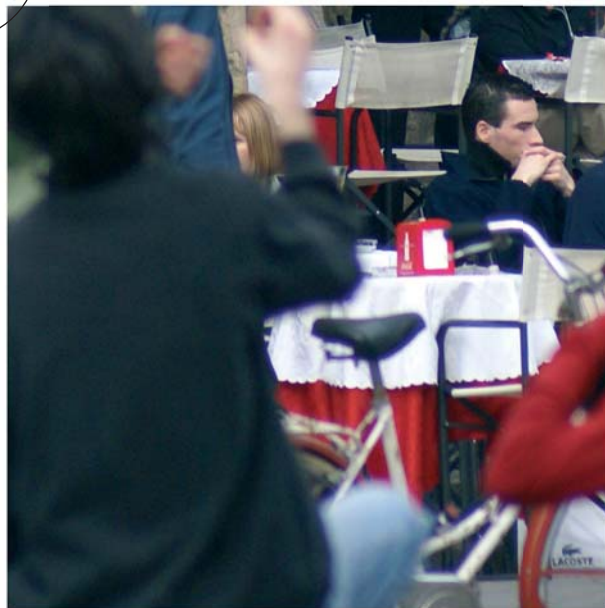
Europejskie Stolice Kultury są najbardziej rozpoznawalną inicjatywą Unii Europejskiej w dziedzinie kultury

Melina Mercouri (1920–1994) była nie tylko znaną i nagradzaną grecką aktorką i piosenkarką, ale także działaczką polityczną, m.in. współzałożycielką partii PASOK. W 1977 r. została posłanką do greckiego parlamentu, a w latach 1981–1989 i 1993–1994 jako pierwsza kobieta pełniła funkcję ministra kultury Grecji. W trakcie greckiej prezydencji w UE w 1988 r. opowiadała się za szerszą współpracą z krajami Europy Wschodniej, co zaowocowało ustanowieniem w 1991 r. Europejskiego Miesiąca Kultury.

Uwzględnienie „nowych”
państw członkowskich
zapoczątkowało
dyskusję nad
zrewidowaniem
i ulepszeniem całej
inicjatywy „Europejskich
Stolic Kultury”

Założenia wyboru musiały zostać zweryfikowane w związku z rozszerzeniem Unii Europejskiej o 12 państw. Należało wprowadzić zmiany do załącznika numer 1 do Decyzji, ustanawiającej działanie Wspólnoty na rzecz wyboru Europejskiej Stolicy Kultury w latach 2005–2019. Załącznik ten, określający kolejność państw, uprawnionych do typowania jednego ze swoich miast na Europejską Stolicę, był tworzony, kiedy jeszcze nie była znana dokładna data przystąpienia kolejnych państw do UE. Komisja zaproponowała, żeby od roku 2009 każdego roku wybierane były dwie Europejskie Stolice Kultury – jedna ze „starego” i jedna z „nowego” państwa członkowskiego. Dzięki temu uniknięto sytuacji, w której „nowe” państwa członkowskie musiałyby czekać na wybór ich miast do 2020 roku oraz wskazywania Stolicy przez dane państwo jedynie raz na 27 lat.

Kolejność typowania przez państwa członkowskie Europejskich Stolic Kultury wskazują tabele.

Uwzględnienie „nowych” państw członkowskich zapoczątkowało dyskusję nad zrewidowaniem i ulepszeniem całej inicjatywy „Europejskich Stolic Kultury”.

Kiedy Komisja przedstawiła swoją propozycję znowelizowania Decyzji tak, żeby uwzględniła ona „nowe” państwa, sprawozdawca Parlamentarnej Komisji ds. Kultury, Młodzieży, Edukacji, Mediów i Sportu, Michel Rocard, przedstawił raport, w którym odniósł się do projektu Komisji oraz dotychczasowego funkcjonowania Europejskich Stolic i zaproponował szereg poprawek. Dotyczyły one m.in. nowej procedury nominacji miast do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury, uszczegółowienie zadań panelu ekspertów, oceniających wnioski aplikacyjne miast, pominięcie Parlamentu w procedurze selekcji do roku 2009, wprowadzenie takiej samej procedury selekcji dla państw trzecich – spoza UE,

Dotychczasowe Europejskie Miasta /Stolice Kultury

1985: Ateny	1998: Sztokholm
1986: Florencja	1999: Weimar
1987: Amsterdam	2000: Awinion + Bergen + Bologna + Bruksela + Helsinki + Kraków + Reykjavik + Praga + Santiago de Compostela www.biurofestivalowe.pl/ index_k2000.html
1988: Berlin	2001: Porto + Rotterdam
1989: Paryż	2002: Brugia + Salamanka
1990: Glasgow	2003: Graz
1991: Dublin	2004: Genua + Lille
1992: Madryt	2005: Cork
1993: Antwerpia	2006: Patras
1994: Lizbona	2007: Luksemburg + Sibiu www.luxembourg2007.org www.sibiu2007.ro
1995: Luksemburg	2008: Liverpool + Stavanger www.liverpool08.com www.stavanger2008.no
1996: Kopenhaga	
1997: Saloniki	

Przyszłe Europejskie Stolice Kultury

2009: Linz + Wilno www.linz2009.at www.vilnius2009.lt
2010: Essen + Pecs + Stambul www.kulturhauptstadt- europas.de www.pecs2010.hu www.istanbul2010.org
2011: Tallinn + Turku www.tallinn2011.ee www.turku2011.fi

Zgodnie z nową Decyzją,
projekty Europejskich
Stolic Kultury będą od tej
pory w większym stopniu
podkreślać europejski
wymiar działań oraz
realizować założenia
europejskiej wartości
dodanej

fol. SXC Cella Martinez Bravo

PRAGA Europejska Stolica Kultury 2000

nałożenie na Komisję obowiązku ewaluacji działania i proponowania zmian do Decyzji, zgodnie z wnioskami, wytykającymi z tejże ewaluacji (dotychczas nie było to obligatoryjne). Ze względu na zawziętość procedury oraz presję czasu poprawki Rocard nie zostały przyjęte, ale Komisja zobowiązała się powrócić do nich, co miało miejsce w 2006 roku.

Wtedy to Komisja, odpowiadając na uwagi Parlamentu, przedstawiła nową propozycję Decyzji, ustanawiającej działanie Wspólnoty w ramach wydarzeń związanych z Europejską Stolicą Kultury w latach od 2007 do 2019. Wprowadza ona zmiany, mające na celu podniesienie jakości funkcjonowania Europejskich Stolic Kultury – przede wszystkim poprzez ustanowienie konkurencji pomiędzy miastami oraz usprawnienie procedury selekcji i monitoringu projektów.

Nowa Decyzja wprowadza obowiązek organizowania konkursu na poziomie narodowym przez państwa członkowskie oraz zmienia skład panelu ekspertów. Zgodnie z decyzją, wnioski aplikacyjne o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury mają być oceniane przez „mieszany” panel, w którym zasiadają eksperci zarówno wytypowani przez instytucje wspólnotowe, jak i przez zainteresowane państwo członkowskie. Zapewnić to ma obiektywny i przejrzysty wybór kandydatów.

Dodatkowo ma zostać powołany panel ekspertów, który będzie monitorował proces przygotowań do realizacji obchodów Europejskiej Stolicy, co ma być gwarantem jakości realizacji projektu. Zgodnie z nową Decyzją, projekty Europejskich Stolic Kultury będą od tej pory w większym stopniu podkreślać europejski wymiar działań oraz realizować założenia europejskiej wartości dodanej.

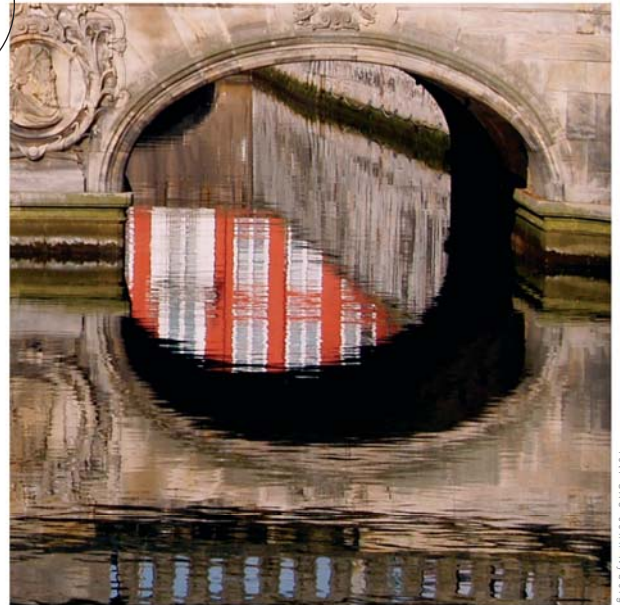
Kolejność nominacji do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury w latach 2012–2019

2012: Portugalia + Słowenia
2013: Francja + Słowacja
2014: Szwecja + Łotwa
2015: Belgia + Czechy
2016: Hiszpania + Polska
2017: Dania + Cypr
2018: Holandia + Malta
2019: Włochy + Bułgaria

Europejskie Miesiące Kultury

1992: Kraków
1993: Graz
1994: Budapeszt
1995: Nikozja
1996: St. Petersburg
1997: Lublana
1998: Linz + Valetta
1999: Płowdiw
2000: ———
2001: Bazylea + Ryga
2002: ———
2003: St. Petersburg

Jednym z podstawowych celów wyboru Europejskiej Stolicy Kultury jest wzmocnienie współpracy w dziedzinie kultury i promowanie trwałego dialogu na szczeblu europejskim

fol. SXC John Nyberg

KOPENHAGA Europejska Stolica Kultury 1996

Podstawa prawna

Pomimo że, jak wspomniano powyżej, przyjęto odrębną Decyzję, dotyczącą Europejskiej Stolicy Kultury, działanie to jest częścią Programu UE w dziedzinie kultury – Kultura 2007–2013. Środki finansowe na realizację inicjatywy Europejskich Stolic – w tym przede wszystkim Nagroda im. Meliny Mercouri – pochodzą właśnie z budżetu Programu (Obszaru 1.3 Programu Kultura – „Działania specjalne”). Decyzja, ustanawiająca Program Kultura 2007–2013, stanowi, iż: „Na podstawie decyzji nr 1622/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 2006 r., ustanawiającej działanie Wspólnoty na rzecz obchodów Europejskiej Stolicy Kultury w latach 2007–2013, należy zapewnić znaczne dofinansowanie tej imprezy, zauważanej przez Europejczyków i przyczyniającej się do wzmocnienia poczucia przynależności do wspólnej przestrzeni kulturowej. W ramach tych obchodów należy położyć nacisk na transeuropejską współpracę kulturalną.”

Cele

Jednym z podstawowych celów wyboru Europejskiej Stolicy Kultury jest wzmocnienie współpracy w dziedzinie kultury i promowanie trwałego dialogu na szczeblu europejskim.

Projekty obchodów, związanych z piastowaniem tytułu Europejskiej Stolicy, powinny przy tym uwydatniać wspólnotę i różnorodność kultur Europy. Przez różnorodność kulturową rozumie się również bogactwo, wniesione przez całą ludność zamieszkującą miasto, migrującą lub dopiero co osiadłą, pochodzącą z innych rejonów, a nawet spoza Europy. Jednym z głównych celów obchodów jest poszerzenie wiedzy obywateli europejskich o sobie nawzajem oraz doprowadzenie do powstania poczucia przynależności do tej samej wspólnoty. W tym sensie ogólna wizja obchodów musi być „europejska”, a program interesujący na szczeblu europejskim.

**Z tekstem dokumentów
można się zapoznać
na stronach www:**

- **Europejskie Stolice Kultury:**

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=O-J:L:2006:304:0001:0006:EN:PDF>

- **Program Kultura 2007–2013:**

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=O-J:L:2006:372:0001:0011:EN:PDF>

Idea nominacji miast do tytułu Stolicy Kultury danego regionu została przeniesiona także poza ramy instytucjonalne Unii Europejskiej, a nawet poza granice Europy:

- **Amerykańska Stolica Kultury (od 1988)**

– <http://www.cac-acc.org/present.php?lang=en>

- **Katalońska Stolica Kultury (od 2002)**

– <http://www.cccat.net/>

- **Brazylijska Stolica Kultury (od 2004)**

– <http://www.capitalbrasileiradacultura.org/cbc/>

- **Stolica Kultury Stanów Zjednoczonych (od 2007)**

- **Arabska Stolica Kultury (od 1997)**

- **Kanadyjska Stolica Kultury (od 2007)**

- **Islamska Stolica Kultury (od 2005)**

- **Wolżańska Stolica Kultury (od 2001)**

– <http://www.culturecapital.ru/>

I kwartał 2009

Szkolenie dla miast pretendujących do tytułu ESK 2016 – *Information Day*

Spotkanie, w którym wezmą udział eksperci europejscy, ma na celu pomoc we właściwym przygotowaniu przez miasta kandydujące wniosków aplikacyjnych oraz oferty kulturalnej na rok 2016. Spotkaniu towarzyszyć będzie szkolenie dla przyszłych miast kandydujących.

IV kwartał 2009

Ogłoszenie konkursu o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłasza konkurs o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury, publikując formularze wniosków aplikacyjnych oraz informację o procedurach selekcji kandydatów do tytułu.

Europejska Stolica Kultury 2016 w Polsce

III kwartał 2011

Posiedzenie panelu ekspertów – ostateczna selekcja

Po otrzymaniu uszczegółowionych wniosków aplikacyjnych wybranych miast oraz wysłuchaniu ich prezentacji, ten sam panel 13 ekspertów dokonuje ostatecznego wyboru miasta, które będzie polskim kandydatem do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury. Raport z posiedzenia, ewentualne rekomendacje, a przede wszystkim informacje o mieście zgłaszającym do tytułu, zostają przesłane do Komisji, która je publikuje na swoich stronach internetowych, oraz do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Polsce.

IV kwartał 2011

Polska przedstawia miasto do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury

Polska powiadamia instytucje europejskie, które miasto zgłasza do tytułu – wybór jest dokonany na podstawie raportu panelu ekspertów przy uwzględnieniu ich rekomendacji.

III kwartał 2010

Termin składania wniosków aplikacyjnych

Zainteresowane miasta przygotowują i składają wnioski aplikacyjne.

IV kwartał 2010

Posiedzenie panelu ekspertów – etap preselekcji

13 ekspertów, reprezentujących instytucje europejskie oraz polski świat kultury, wybiera najlepsze oferty spośród złożonych wniosków. Powstaje szczegółowy raport oraz wstępna lista miast, rekomendowanych do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury. Listę otrzymuje Komisja Europejska oraz polskie Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które ją akceptuje i publikuje. Raport może zawierać sugestie i rekomendacje zmian w proponowanych przez miasta planach na 2016 r.

– krok po kroku

I kwartał 2012

Opinia Parlamentu Europejskiego

Parlament Europejski ma trzy miesiące na ewentualne wydanie opinii na temat nominacji danego miasta do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury.

II kwartał 2012

Oficjalna nominacja miasta na Europejską Stolicę Kultury

Ministrowie odpowiedzialni za kulturę we wszystkich państwach członkowskich UE, zebrani w ramach Rady Ministrów UE, podejmują ostateczną decyzję w sprawie wyboru Europejskiej Stolicy Kultury 2016, zapoznawszy się uprzednio z rekomendacją Komisji Europejskiej, wynikającą z raportu panelu ekspertów oraz opinii Parlamentu Europejskiego.

Kto dokonuje selekcji miast, pretendujących do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury?

Rekomendacji jednego z miast, kandydujących do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury, dokonuje specjalnie powołany panel ekspertów. Składa się on z 13 członków, z których siedmiu powołują instytucje Unii Europejskiej, a pozostałych, w przypadku kandydatów polskich miast – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w porozumieniu z Komisją Europejską. Eksperci unijni nominowani są na okres trzech lat. Po dwóch typuje Rada UE, Komisja i Parlament; jednego – Komitet Regionów. Członkowie panelu są niezależnymi ekspertami, niezwiązanymi z kandydującymi miastami. Muszą oni posiadać szerokie doświadczenie w sferze kultury, animacji życia kulturalnego w miastach lub organizacji obchodów Europejskiej Stolicy Kultury. Taki skład panelu ma gwarantować obiektywność wyboru oraz równowagę pomiędzy interesami narodowymi a europejskim charakterem projektu.

W jaki sposób miasta prezentują swoje wnioski przed panelem ekspertów?

Miasta, kandydujące do tytułu, przygotowują wnioski aplikacyjne w języku angielskim oraz w drugim języku oficjalnym UE, np. polskim, a następnie przesyłają je do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – instytucji organizującej konkurs w Polsce.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przesyła każdemu z ekspertów kopie wniosków jeszcze przed pierwszym posiedzeniem. Nie jest to jednak jedyna forma zaprezentowania przez miasta ich projektów na 2016 r. Podczas pierwszego posiedzenia zespołu ekspertów przedstawiciele poszczególnych miast mają możliwość przedstawienia swoich wniosków w trakcie 30-minutowej prezentacji, a kolejne pół godziny przeznaczona jest na pytania i dyskusję. Następnie eksperci wskazują miasta, które przechodzą do drugiego etapu selekcji, dołączając uwagi i rekomendacje do wstępnie przedstawionych projektów.

Miasta, które zostały wybrane w pierwszym etapie selekcji, mają dziewięć miesięcy, aby przygotować szczegółowy plan i strategię wydarzeń roku 2016.

Podobnie jak w przypadku pierwszego etapu, członkowie panelu otrzymują uzupełnione wnioski aplikacyjne przed kolejnym spotkaniem. W trakcie spotkania wystuchują prezentacji miast (30 minut) oraz mają możliwość zadawania pytań i dyskusji (kolejne 30 minut).

W drugim etapie selekcji planowane są także wizyty ekspertów w poszczególnych miastach kandydackich.

**Przygotowanie
i organizacja wydarzeń
w ramach tytułu
Europejskiej Stolicy
Kultury należą do miast,
które tytuł otrzymały**

BRUKSELA
2000

fol. Barbara Piotrowska

Czy instytucje europejskie są zaangażowane w fazę przygotowywania obchodów związanych z tytułem Europejskiej Stolicy Kultury?

Przygotowanie i organizacja wydarzeń w ramach tytułu Europejskiej Stolicy Kultury należą do miast, które tytuł otrzymały. Realizacja poszczególnych projektów powinna się odbywać według planów przedstawionych we wniosku aplikacyjnym. Instytucje europejskie nie ingerują w sposób realizacji zobowiązań przedstawionych we wniosku.

Powołana jest jednak komisja monitorująco-doradcza, składająca się z siedmiu ekspertów, reprezentujących instytucje UE, której celem jest pomoc przy wdrażaniu projektu. Do zadań komisji należy także ocena postępu prac oraz kontrola, czy program jest wdrażany zgodnie z wnioskiem aplikacyjnym (szczególnie, jeśli chodzi o wymiar europejski obchodów oraz kryterium „miasto i obywatele”).

Członkowie komisji spotykają się dwa razy – na dwa lata oraz na osiem miesięcy przed rozpoczęciem obchodów. Trzy miesiące przed pierwszym spotkaniem członkowie komisji otrzymują sprawozdanie z postępu prac organizacyjnych, przygotowane przez instytucję odpowiedzialną za realizację obchodów. Sprawozdanie odnosi się do informacji, przedstawionych we wniosku aplikacyjnym. Na podstawie sprawozdania oraz rozmowy z przedstawicielami danego miasta, komisja przygotowuje

raport, oceniający wdrożenie wniosku, wraz ze wskazaniem działań, które należy jeszcze przeprowadzić.

Podobnie przebiega drugie spotkanie z komisją, podczas którego sprawdzany jest stan realizacji projektu i wdrożenia zaleceń komisji. Na podstawie wniosków z drugiego spotkania komisja przyznaje wyznaczonemu miastu nagrodę im. Meliny Mercouri (zob. poniżej).

Nagroda im. Meliny Mercouri

Komisja Europejska, w ramach budżetu programu Kultura 2007–2013, przyznaje nominowanemu miastu nagrodę im. Meliny Mercouri. Od 2010 r. zastąpi ona przyznawane wcześniej dotacje i granty UE, mające na celu wsparcie obchodów Europejskiej Stolicy Kultury.

Warunkiem przyznania nagrody jest prawidłowe wdrożenie planów, związanych z obchodami Europejskiej Stolicy Kultury, a szczególnie uwag i sugestii panelu monitorującego i doradczego.

Nagroda w wysokości 1,5 miliona euro zostanie przelana na konto instytucji odpowiedzialnej za prowadzenie projektu obchodów Europejskiej Stolicy Kultury na trzy miesiące przed rozpoczęciem jego realizacji (tj. w IV kwartale 2015 r.).

Finansowanie obchodów Europejskiej Stolicy Kultury – jakie jest wsparcie ze strony UE?

Organizacja obchodów Europejskiej Stolicy Kultury wymaga znaczących nakładów finansowych, nie tylko w samym 2016 r., ale także w fazie przygotowywania projektów.

Jak wynika z analizy dotychczasowych realizacji, większość kosztów obchodów Europejskich Stolic Kultury pokrywają władze centralne, regionalne, lokalne danego kraju. O zaangażowanie finansowe miasta w realizację obchodów pyta Komisja w formularzu aplikacyjnym.

Ze swej strony Komisja Europejska oferuje wsparcie w wysokości 1,5 mln euro w ramach nagrody im. Meliny Mercouri.

Jest to jedyne wsparcie finansowe ze strony UE, przysługujące bezpośrednio w związku z otrzymaniem tytułu, ale nie oznacza to, że projektów realizowanych w ramach obchodów Europejskiej Stolicy nie można dofinansować z innych źródeł, dostępnych na poziomie europejskim.

Poniżej kilka informacji na temat programów i funduszy, które stanowią potencjalne źródło dofinansowania, a które można wykorzystać w realizacji projektów w ramach Europejskiej Stolicy Kultury.

Programy wspólnotowe

Jednym z podstawowych celów wszystkich programów wspólnotowych jest wspieranie współpracy pomiędzy państwami członkowskimi oraz z państwami trzecimi. Dlatego też projekty realizowane w ramach programów wspólnotowych wymagają

partnerstwa międzynarodowego. Idee, przyświecające Europejskiej Stolicy Kultury, świetnie wpisują się w promowanie różnorodności kulturowej Europy i wzajemnego poznania oraz wzmocnienia współpracy pomiędzy operatorami kulturalnymi w Europie i tym samym spełniają podstawowe założenia programów wspólnotowych.

Program Kultura 2007–2013 – główne narzędzie finansowania kultury na poziomie wspólnotowym

Jak wspomniano, Nagroda im. Meliny Mercouri finansowana jest z budżetu Programu Kultura 2007–2013. Jednak zasadniczo Program wspiera projekty europejskie, angażujące instytucje i organizacje z kilku państw członkowskich. Program przyznaje dofinansowanie w wysokości 50% budżetu projektom krótkoterminowym (realizowanym przez co najmniej trzech współorganizatorów z trzech różnych państw uczestniczących w Programie, trwającym do 2 lat) oraz projektom długoterminowym (realizowanym przez co najmniej sześciu współorganizatorów z sześciu różnych państw uczestniczących w Programie, trwającym od 3 do 5 lat). Dodatkowo Program wspiera m.in. przekłady współczesnej literatury europejskiej oraz przyznaje granty operacyjne na działalność szczególnych organizacji europejskich. Celem Programu jest wspieranie mobilności osób, działających w sferze kultury, ponadnarodowego obrotu dzieł sztuki oraz promocja dialogu międzykulturowego.

Więcej informacji: www.mkidn.gov.pl/pkk

Inne programy wspólnotowe

Możliwości dofinansowania projektów kulturalnych daje też wiele innych programów wspólnotowych, bezpośrednio odnoszących się do innych dziedzin:

Media 2007–2013

Program wspierający europejski sektor audiowizualny m.in. poprzez pomoc w realizacji festiwalu filmowych oraz produkcji europejskich dzieł filmowych.

Więcej informacji: www.mediadesk.com.pl

Młodzież w działaniu

Program ukierunkowany na stosunkowo nieduże projekty, realizowane przez i dla młodzieży, których celem jest promocja wzajemnego poznania, różnorodności kulturowej, poczucia solidarności i tolerancji, postaw obywatelskich itd.

Więcej informacji: www.mlodziez.org.pl

Uczenie się przez całe życie

Program wspierający rozwój edukacji, w tym edukacji związanej z kulturą, wszystkich grup wiekowych.

Więcej informacji: www.llp.org.pl

Europa dla obywateli

Program wspierający rozwój aktywnego obywatelstwa, wzajemnego poszanowania, poznania i różnorodności kulturowej.

Więcej informacji: www.europadlaobywateli.pl

Program 7-ramowy

Promocja współpracy we wszystkich dziedzinach badań i rozwoju technologii.

Więcej informacji: www.kpk.gov.pl

Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji

Program wspierający rozwój przedsiębiorczości, rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz lepsze wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Więcej informacji: www.cip.gov.pl

Fundusze strukturalne

Programy wspólnotowe wspierają przede wszystkim współpracę międzynarodową, natomiast fundusze strukturalne oferują możliwości inwestycji w infrastrukturę kulturalną. Wiele dotychczasowych Stolic Kultury wykorzystało tytuł jako narzędzie do zwiększenia atrakcyjności oferty kulturalnej miasta poprzez tworzenie lub unowocześnianie instytucji kulturalnych.

W Polsce dla sektora kultury przygotowano przede wszystkim XI priorytet Programu Operacyjnego „Infrastruktura i środowisko” oraz zróżnicowane możliwości finansowania projektów w programach regionalnych.

PO „Infrastruktura i środowisko”

XI priorytet „Kultura i dziedzictwo kulturowe”

W ramach tego priorytetu możliwa jest realizacja projektów, które zakładają ochronę i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym, przyczyniają się do poprawy stanu infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz zwiększają dostęp do kultury. W grę wchodzi takie działania jak np. rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja, adaptacja na cele kulturalne, konserwacja zabytków ruchomych, tworzenie systemu zabezpieczeń czy też digitalizacja zbiorów.

Więcej informacji: www.pois.mkidn.gov.pl

Dodatkowo warto zapoznać się z innymi możliwościami, oferowanymi przez Program Operacyjny Kapitał Ludzki (szczególnie priorytety III, IV, VII, IX) oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (szczególnie priorytet III i IV).

Więcej informacji: <http://www.funduszestrukturalne.gov.pl>

Programy regionalne – możliwości dla sektora kultury

Wszystkie 16 regionalnych programów operacyjnych zawiera działania, związane z zachowaniem i ochroną dziedzictwa kulturowego oraz rozwojem infrastruktury kulturalnej. Każdy program jednak oferuje nieco inne możliwości i zainteresowane miasta powinny zapoznać się z programem, dotyczącym ich województwa:

Województwo dolnośląskie

Szczególnie priorytet VI – Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska „Turystyka i kultura”
<http://rpo.dolnyslask.pl/>

Województwo kujawsko-pomorskie

Szczególnie:
priorytet III – Rozwój infrastruktury społecznej
priorytet VI – Wsparcie rozwoju turystyki
priorytet VII – Wspieranie przemian w miastach i obszarach, wymagających odnowy
http://fundusze.kujawsko-pomorskie.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=91&Itemid=180

Województwo lubelskie

Szczególnie priorytet VII – Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna
<http://www.rpo.lubelskie.pl/>

Województwo lubuskie

Szczególnie priorytet V – Rozwój infrastruktury turystycznej i kulturowej
<http://www.lrpo.lubuskie.pl/>

Województwo łódzkie

Szczególnie priorytet V – Infrastruktura społeczna
<http://www.rpo.lodzkie.pl>

Województwo małopolskie

Szczególnie:
priorytet III – Turystyka i przemysł kulturowy
priorytet V – Krakowski Obszar Metropolitalny
priorytet VI – Spójność wewnątrzregionalna
priorytet VIII – Współpraca międzyregionalna
<http://www.malopolskie.pl/RozwojRegionalny/RPOoperacyjny/>

Województwo mazowieckie

Szczególnie:
priorytet V – Wzmacnianie roli miast w rozwoju regionu
priorytet VI – Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji
http://www.mazovia.pl/?a=rpo_wm&gm=0&sm=102

Województwo opolskie

Szczególnie:
priorytet V – Infrastruktura społeczna i szkolnictwo wyższe
priorytet VI – Aktywizacja obszarów miejskich i zdegradowanych
<http://www.umwo.opole.pl/serwis/index.php?id=413>

Województwo podkarpackie

Szczególnie:
priorytet V – Turystyka i kultura
priorytet VI – Spójność wewnątrzregionalna
<http://www.si.podkarpackie.pl/RozwojRegionalny/K1/index.aspx>

Województwo podlaskie

Szczególnie:
priorytet III – Rozwój turystyki
priorytet VI – Rozwój infrastruktury społecznej
http://www.wrotapodlasia.pl/pl/gospodarka/polityka_regionalna/regionalny_program_operacyjny/

Województwo pomorskie

Szczególnie:

priorytet III – Funkcje miejskie i metropolitarne

priorytet VI – Turystyka i dziedzictwo kulturowe

priorytet VIII – Lokalna infrastruktura podstawowa

priorytet IX – Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie

<http://www.dpr.woj-pomorskie.pl/?dzial=862>

Województwo śląskie

Szczególnie:

priorytet III – Turystyka

priorytet IV – Kultura

priorytet VI – Zrównoważony rozwój miast

<http://rpo.silesia-region.pl/>

Województwo świętokrzyskie

Szczególnie priorytet V – Wzrost jakości infrastruktury społecznej oraz inwestycje w dziedzictwo kulturowe, turystykę i sport

<http://www.rozwoj-swietokrzyskie.pl/>

Województwo warmińsko-mazurskie

Szczególnie priorytet II – Turystyka

priorytet IV – Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast

<http://www.rpo.warmia.mazury.pl/>

Województwo wielkopolskie

Szczególnie priorytet VI – Turystyka i środowisko kulturowe

<http://www.wrpo.wielkopolskie.pl/>

Województwo zachodniopomorskie

Szczególnie priorytet V – Turystyka, kultura i rewitalizacja

priorytet VI – Rozwój funkcji metropolitarnych

<http://www.um-zachodniopomorskie.pl/index.php?wiad=2161>

Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej

W ramach nowego instrumentu UE, którego celem jest wzmocnienie współpracy w Europie, powstały programy współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć m.in. kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

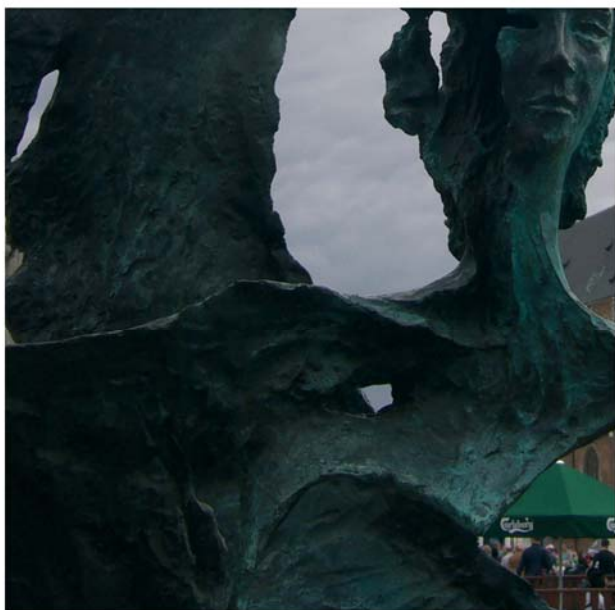
<http://interreg.gov.pl/20072013/>

fol. Pantomato

**Niezwykle pomocne
może być także
korzystanie
z doświadczeń
tych miast, które
miały okazję piastować
tytuł Europejskiej Stolicy
Kultury w przeszłości**

fol. Barbara Piotrowska

Przygotowanie wniosku aplikacyjnego

Wniosek aplikacyjny o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury przygotowywany jest na podstawie formularza aplikacyjnego w języku angielskim oraz w drugim języku oficjalnym UE (np. polskim). Wniosek przesyłany jest do instytucji odpowiedzialnej za realizację konkursu w Polsce (MKiDN).

Krok 1 – zdobycie informacji

Pierwszym krokiem, który powinny podjąć instytucje/organizacje, które odpowiedzialne są w miastach za opracowanie projektu oraz wypełnienie aplikacji, jest zapoznanie się z oficjalnymi dokumentami, dotyczącymi Europejskiej Stolicy Kultury. Niezwykle pomocne może być także skorzystanie z doświadczeń tych miast, które miały okazję piastować tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w przeszłości.

Akty prawne, opracowania poświęcone Europejskim Stolicom Kultury, przykładowe wnioski oraz przewodnik dla miast-kandydatów można znaleźć na stronie internetowej Komisji Europejskiej: http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc413_en.htm

Za „lekturę obowiązkową” należy uznać opracowanie (funkcjonujące najczęściej pod nazwą „Raport Palmera”), przygotowane przez Palmer/RAE Associates, przedstawiające ewaluację miast, noszących tytuł Europejskiej Stolicy Kultury i organizujących Europejskie Miesiące Kultury w latach 1995–2004.

Zobacz:

http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc654_en.pdf

http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc656_en.pdf

Proponowany wniosek aplikacyjny składa się z siedmiu zestawów pytań:

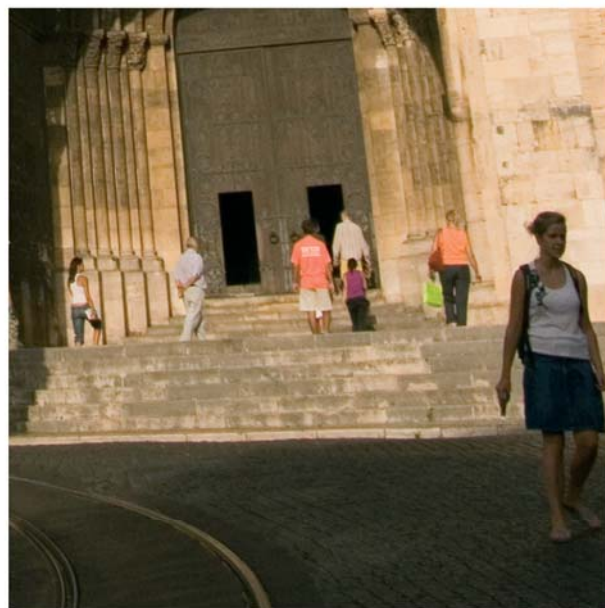
1. Podstawowe założenia
2. Struktura programu obchodów
3. Organizacja i finansowanie obchodów
4. Infrastruktura miasta
5. Strategia promocji
6. Ewaluacja i monitorowanie obchodów
7. Informacje dodatkowe

W celu zapoznania się z doświadczeniami Europejskich Stolic Kultury z poprzednich lat można zapoznać się z opracowanymi przez nie raportami (jest to coraz częstsza praktyka), które dostępne są na stronach internetowych „byłych” Stolic (zob. listę dawnych Stolic), a także odwiedzić strony internetowe, np.:

Europejskiej Sieci Europejskich Stolic i Miesiący Kultury (ECCM) skupiającej w sobie organizacje, które przygotowywały obchody Europejskich Stolic Kultury w przeszłości: <http://www.eccm-cultural-capitals.org/Description.html>

Uniwersyteckiej Sieci Europejskich Stolic Kultury (University Network of European Capitals of Culture): http://www.uneecc.org/htmls/welcome_page.html

Przed przygotowaniem wniosku aplikacyjnego należy zapoznać się z kryteriami, jakimi będzie się kierowała komisja ekspertów, oceniająca projekty poszczególnych miast

fol. SXC Carlos Zaragoza

LISBONA Europejska Stolica Kultury 1994

Na pomoc w kraju można liczyć ze strony Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które odpowiada za prowadzenie konkursu w Polsce.

Ministerstwo, we współpracy z Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie, zorganizuje m.in. dzień informacyjny, podczas którego zainteresowane miasta będą mogły zapoznać się z ideą Europejskiej Stolicy Kultury i procedurami, związanymi z ubieganiem się o tytuł. Ogłaszając następnie konkurs o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury, Ministerstwo przygotowuje odpowiednie dokumenty, zawierające szczegółowe informacje o jego przebiegu. W dokumentach znajdują się m.in. informacje na temat terminów i miejsca składania wniosków, formularzy aplikacyjnych i ustnej prezentacji przed panelem ekspertów, zasad i kryteriów przyznawania tytułu, konstrukcji panelu ekspertów, oceniających wnioski, daty rozstrzygnięcia konkursu.

Na potrzeby konkursu stworzona została specjalna sekcja na stronie internetowej Ministerstwa:

www.mkidn.gov.pl/esk2016

Krok 2 – najważniejsze kryteria merytoryczne

Przed przygotowaniem wniosku aplikacyjnego należy zapoznać się z kryteriami, jakimi będzie się kierowała komisja ekspertów, oceniająca projekty poszczególnych miast.

Zgodnie z zapisami Decyzji, ustanawiającej Europejską Stolicę Kultury 2007–2019, plan obchodów powinien być zgodny z dwoma założeniami Stolic – powinien cechować go wymiar europejski oraz powinien odpowiadać kryterium „miasto i obywatele”.

W proponowanym wniosku aplikacyjnym padają bezpośrednie pytania o to, jak program wydarzeń realizuje powyższe cele (część pierwszej wniosku – „Podstawowe założenia”, pyt. 9).

Europejska wartość dodana

Jednym z celów polityki kulturalnej Unii Europejskiej jest wzbogacanie europejskiej przestrzeni kulturowej poprzez rozwój współpracy pomiędzy osobami i instytucjami, działającymi w sferze kultury i sztuki. Współpraca, o której można powiedzieć, że przynosi europejską wartość dodaną, to taka, której charakter wykracza poza lokalne, regionalne a nawet narodowe zainteresowania. Cele takiej współpracy są w związku z tym możliwe do zrealizowania tylko na poziomie europejskim. Współpraca w ramach projektów jest oparta na wzajemnej wymianie doświadczeń i myśli, dzięki czemu rezultaty działań na poziomie europejskim są większe niż w przypadku realizacji podobnych projektów osobno przez poszczególnych partnerów.

Europejski wymiar obchodów

Przygotowując plan wydarzeń na rok 2016, należy pamiętać o współpracy i wymiarze europejskim przewidywanych projektów. Piastowanie tytułu Europejskiej Stolicy Kultury ma być okazją do wzmocnienia współpracy pomiędzy osobami/organizacjami kulturalnymi w danym mieście i państwie a artystami i operatorami kulturalnymi z innych regionów Europy. Planowane wydarzenia mają podkreślać bogactwo i różnorodność kulturową Europy, jednocześnie wypuklając wspólne aspekty kultur europejskich. Miasto, które ma nosić tytuł Europejskiej Stolicy Kultury, powinno się zastanowić nad własną rolą w kulturze i historii europejskiej, pokazując swoje powiązania i przynależność do Europy.

**W obchody Europejskiej
Stolicy Kultury warto
włączyć projekty, które
mogą starać się
o dofinansowanie
ze źródeł europejskich**

fol. Barbara Piotrowska

Należy pamiętać, że inicjatywa Europejskich Stolic Kultury jest częścią Programu Kultura 2007–2013. Realizacja celów tego Programu pozwoli jednocześnie przygotować wydarzenia, wpisujące się w europejski wymiar obchodów. Wydarzenia związane z wymianą artystów, zapraszaniem zagranicznych gości, tworzenie wędrujących wystaw, tras koncertowych, a także dzieł artystycznych w koprodukcji z twórcami zagranicznymi, mogą być adekwatnymi przykładami wdrażania w życie idei Programu.

O kontakty, które instytucja, przygotowująca obchody, nawiązała lub zamierza nawiązać nie tylko z operatorami kulturalnymi w mieście, ale także w całej Polsce i poza jej granicami, pyta Komisja w pyt. 13 części pierwszej proponowanego wniosku aplikacyjnego „Podstawowe założenia”.

W obchody Europejskiej Stolicy Kultury warto włączyć projekty, które mogą starać się o dofinansowanie ze źródeł europejskich (patrz powyżej) – nie tylko ze względu na możliwość pozyskania dodatkowych środków finansowych na planowane w ramach obchodów ESK działania, ale przede wszystkim dlatego, że organizując takie projekty mamy pewność, że są to projekty o charakterze europejskim.

Podkreśla to pytanie 11 w części pierwszej proponowanego wniosku aplikacyjnego „Podstawowe założenia” – jak miasto planuje włączyć lub uzupełnić na zasadzie synergii swoje wydarzenia w ramach Europejskiej Stolicy Kultury z działaniami kulturalnymi, otrzymującymi wsparcie europejskich instytucji.

Wydarzenia, które mają się wpisywać w europejski wymiar obchodów Europejskich Stolic Kultury powinny być adresowane do odbiorcy europejskiego. Chodzi tu nie tylko o samą tematykę, która powinna być interesująca i zrozumiała dla europejskiego odbiorcy, ale także o formę prezentacji (np. kwestie tłumaczeń). Ważny jest także możliwie szeroki odbiór proponowanych wydarzeń.

Cele Programu Kultura 2007–2013

- promowanie ponadnarodowej mobilności osób, pracujących w sektorze kultury
- wspieranie ponadnarodowego obiegu dzieł i wytworów artystycznych i kulturalnych
- dialog międzykulturowy

Projekt międzynarodowy

Nie powinien opierać się jedynie na prezentacji zagranicznych artystów czy ich prac, ale przede wszystkim na współpracy, tzn. powinien być współtworzony wraz z artystami, organizacjami zagranicznymi. Każda z organizacji powinna mieć swój udział i rolę w przygotowywanym projekcie.

Dobrze jest o tym pamiętać, planując projekty, wchodzące w skład programu obchodów Europejskiej Stolicy Kultury.

Jeżeli program zakłada projekty oparte o faktyczną współpracę międzynarodową, to mogą im oczywiście towarzyszyć prezentacje, pokazy i „symboliczne” partnerstwa. Ważne jest jednak to, żeby nie ograniczać się wyłącznie do nich.

SALONIKI
1997

fol. Barbara Piotrowska

SALONIKI Europejska Stolica Kultury 1997

Obywatele – w kontekście obchodów Europejskiej Stolicy Kultury – to wszyscy mieszkańcy terenu Unii Europejskiej, zarówno obywatele państw członkowskich, jak i rezydenci i osoby mieszkające tymczasowo

Europejski wymiar programu obchodów Europejskiej Stolicy Kultury do tej pory definiowany był wg „Raportu Palmera” na sześć sposobów:

1. Prezentacja – projekty artystyczne z różnych dziedzin, prezentujące prace różnych artystów europejskich (np. „Literature Express and The House of The Nine Cities” w Brukseli, opierający się na zaprezentowaniu pisarzy oraz artystów publiczności w Parlamencie Europejskim, koncert U2 w Salonikach, czy też „European Jazz Festival” w Gruzji).
2. Współpraca, koprodukcja, wymiana – rozwijanie współpracy pomiędzy artystami europejskimi, pochodzącymi z różnych państw (np. projekty nordyckie i bałtyckie w Kopenhadze i Helsinkach, „Trans Dance Europe”, przedstawienia operowe i teatralne w Salamance).
3. Rozwijanie, pogłębianie europejskich kwestii ważnych dla Europejczyków (np. projekty dotyczące wielokulturowości, wie-

lożyczności w Luksemburgu, komunikacji w Bolonii, wiary i religii w Gruzji, migracji i wykluczenia w Kopenhadze).

4. Identyfikowanie oraz celebrowanie historii europejskiej oraz tożsamości i dziedzictwa europejskiego obecnego w miastach (np. „Rola Genui w Europie w XVII w.”, „Istota Santiago dla wędrowców europejskich”, „Luksemburg jako miejsce narodzin Roberta Schumana”, „Erazm w Rotterdamie”).
5. Partnerstwa pomiędzy europejskimi miastami, dotyczące konkretnych kwestii (np. projekt „Café Nine.net” w roku 2000, łączący dziewięć Stolic, projekt, dotyczący squatów pomiędzy Porto i Rotterdamem, symboliczne deklaracje pomiędzy miastami) albo partnerstwa pomiędzy regionami (np. partnerstwo Lille z miastami granicznymi Francji i Belgii).
6. Promocja turystyki europejskiej (był to cel np. Bergen, Awionionu czy Genui).

Z doświadczeń poprzednich Stolic wynika dodatkowo, że dziedzinami, w ramach których najczęściej nawiązywana była współpraca międzynarodowa, były muzyka, taniec, teatr i sztuki wizualne. Jest to zrozumiałe, ponieważ te dziedziny opierają się w dużej mierze na przekazie niewerbalnym. Kolejno pod względem atrakcyjności współpracy międzynarodowej można wyróżnić: nowe technologie/media, film, parady uliczne/imprezy pod gołym niebem.

Miasto i obywatele

Zgodnie z Decyzją dot. Europejskich Stolic Kultury, program wydarzeń powinien:

- wspierać udział mieszkańców danego miasta i okolic w wydarzeniach kulturalnych,
- wzbudzać zainteresowanie mieszkańców i gości zza granicy,
- być trwałe i stanowić integralną część planów długofalowego rozwoju kulturalnego i społecznego miasta.

W proponowanym wniosku aplikacyjnym padają bezpośrednie pytania o to, jak program wydarzeń realizuje powyższe cele (część pierwsza wniosku – „Podstawowe założenia”, pyt. 9).

Udział mieszkańców

Wydarzenia, planowane w ramach obchodów Europejskiej Stolicy Kultury, powinny być wysokiej jakości. Niekoniecznie muszą reprezentować tzw. „wysoką kulturę”. Ważne jest natomiast, aby sposób ich organizacji zapewniał szeroki dostęp do wydarzeń kulturalnych, tak pod względem logistycznym jak i finansowym. Komisja Europejska radzi, aby unikać wydarzeń o charakterze tylko lokalnym, ponieważ te mogą nie być atrakcyjne dla szerszego grona odbiorców, a ważnym celem obchodów jest promocja turystyki kulturalnej. Jednym ze sposobów na zwiększenie udziału mieszkańców/obywateli w wydarzeniach jest zaangażowanie

ich już na poziomie tworzenia idei obchodów (zob. poniżej), a następnie zaplanowanie takich wydarzeń, w których mieszkańcy mogą aktywnie uczestniczyć (np. program wolontariatu w przypadku Patras 2005 czy Liverpoolu 2008, warsztaty dla młodzieży czy wymiana artystów).

Długotrwały rozwój miasta

20-letnia historia obchodów Europejskich Stolic Kultury przekonuje, że zdobycie tytułu to przede wszystkim powód do stworzenia długotrwałej wizji rozwoju miasta, m.in. w dziedzinie kultury, a nie jednorazowy, jakkolwiek duży i interesujący, festiwal i jarmark kulturalny. Konieczność przygotowywania obchodów z kilkuletnim wyprzedzeniem pozwala na stworzenie strategii rozwoju miasta.

Do tej pory niewiele miast wykorzystało wszystkie możliwości, jakie stwarza uzyskanie tytułu w zakresie marketingu miasta. Sztandarowym pozytywnym przykładem jest długofalowa strategia, którą przyjęło Lille, noszące tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w 2004 r. Obchody zapoczątkowały realizację co dwa lata festiwalu Lille 3000.

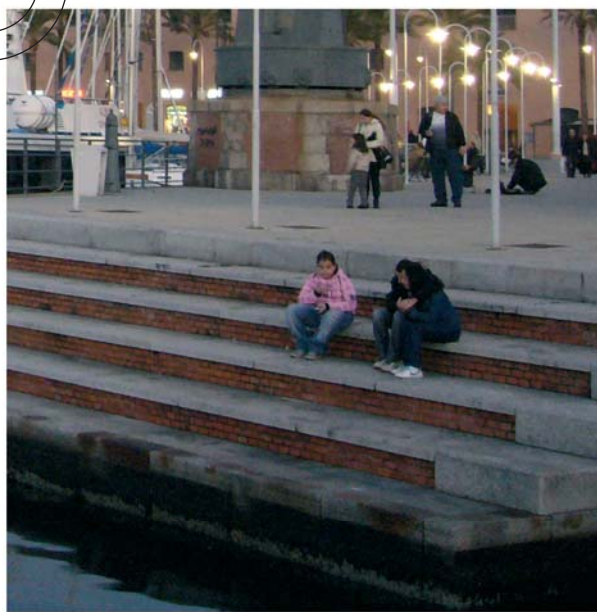
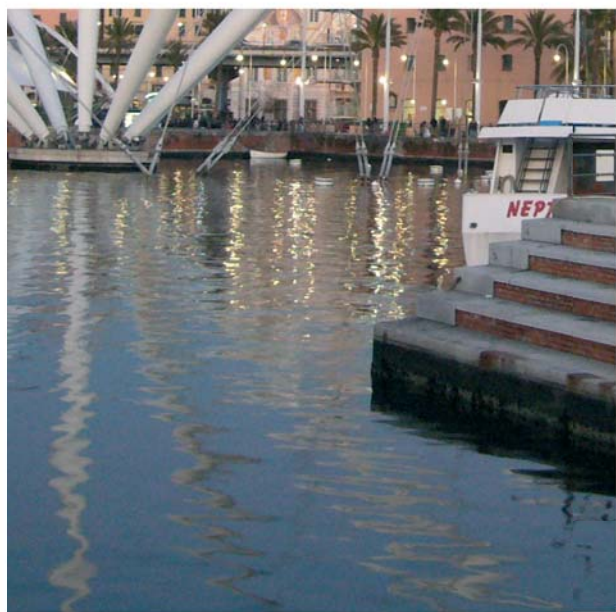
Wiele miast traktuje przyznanie tytułu jako powód do dokonania rewitalizacji lub renowacji przestrzeni miejskiej oraz obiektów dziedzictwa kulturowego. Materialnym efektem obchodów może być stworzenie nowych obiektów m.in. o charakterze kulturalnym, jak to miało miejsce np. w Grazu (Kulturhaus i Wyspa na rzece Mur) czy w Awinionie (muzeum sztuki współczesnej Collection Lambert). Ważne jest, aby w planach pojawiło się jednak nie tylko wybudowanie nowych budynków, ale przede wszystkim stworzenie długotrwałego, spójnego programu ich wykorzystania na cele kulturalne w mieście.

Należy pamiętać, że kwestia wpisania obchodów Europejskiej Stolicy Kultury w strategię rozwoju miasta pojawia się także w proponowanym wniosku aplikacyjnym. Komisja pyta wprost:

Miasto otrzymuje tytuł przede wszystkim za program szczególnych wydarzeń kulturalnych, które zamierza zorganizować w trakcie danego roku, a który musi być rokiem wyjątkowym

GENUA
2004

fol. Barbara Piotrowska

GENUA Europejska Stolica Kultury 2004

Jak planowane wydarzenia wpisują się w długotrwały rozwój kulturalny miasta/regionu? Czy program wydarzeń stanowi integralną część długofalowego rozwoju kulturalnego i społecznego miasta? (część pierwsza wniosku – „Podstawowe założenia”, pyt. 7, 9 oraz 15).

W wyniku doceniania roli kultury w przewyżnianiu problemów społecznych, część projektów w ramach obchodów bywa kierowana do szczególnych grup docelowych, np. dzieci z trudnych rodzin, osób niepełnosprawnych. Z całą pewnością projekty powinny angażować różnorodne grupy społeczne, szczególnie różnego rodzaju mniejszości.

W proponowanym wniosku aplikacyjnym padają bezpośrednie pytania o to, jak program wydarzeń realizuje powyższe cele (część pierwsza wniosku – „Podstawowe założenia”, pyt. 12).

Przygotowując program wydarzeń i wniosek aplikacyjny, należy zastanowić się nad podstawowymi zagadnieniami, które są poruszane w formularzu aplikacyjnym (część pierwsza wniosku – „Podstawowe założenia” oraz część druga – „Struktura programu”):

- **Dlaczego miasto chce wziąć udział w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury?**
- **Jaka jest zasadnicza koncepcja programu obchodów?**
- **Czy program obchodów można ująć w jednym sloganie?**
- **Jaki rejon geograficzny będzie zaangażowany w obchody?**
- **Czy organizator obchodów posiada wsparcie lokalnych i regionalnych władz?**
- **Jaką strukturę będą miały obchody (wytyczne, tematy, cel)?**
- **Jak długo będą trwały obchody?**
- **Jakie wydarzenia są zaplanowane (szczegółowy opis, zwłaszcza w drugiej fazie selekcji wniosków)?**

Krok 3 – przygotowanie programu wydarzeń

Znając podstawowe zasady i cele funkcjonowania Europejskich Stolic Kultury można przystąpić do tworzenia programu obchodów w danym mieście. Jak napisano w przewodniku dla miast aplikujących o tytuł: *„miasto nie jest wyznaczone na Stolicę Jedyne z racji tego, jakim jest miastem lub co robi. Miasto otrzymuje tytuł przede wszystkim za program szczególnych wydarzeń kulturalnych, które zamierza zorganizować w trakcie danego roku, a który musi być rokiem wyjątkowym”*.

Przede wszystkim trzeba wyznaczyć jasno zdefiniowane, osiągalne i najlepiej mierzalne cele obchodów Europejskiej Stolicy Kultury w danym mieście. Wpisując się w opisane powyżej kryteria europejskości i zwrócenia w stronę obywatela, stanowią one podstawę do stworzenia spójnej wizji programu na rok 2016.

Program obchodów powinien wyznaczać ogólne ramy, założenia, cele, które realizowane są poprzez poszczególne projekty o różnym rozmiarze i zasięgu. Każdy projekt powinien być opracowany zgodnie z wcześniej wskazaną koncepcją programową i gwarantować odpowiedni poziom profesjonalizmu. Czerpiąc z doświadczeń dawnych Stolic należy pamiętać, że każde miasto powinno stworzyć taki program obchodów, który odpowiada profilowi miasta i jego potrzebom w danym momencie. Pod uwagę należy brać kontekst historyczny, społeczny, ekonomiczny. Trzeba pamiętać, że program obchodów powinien mieć charakter innowacyjny (*pada o to pytanie w proponowanym wniosku aplikacyjnym – część pierwsza – „Podstawowe założenia”, pyt. 14*). Wniosek aplikacyjny nie może przedstawiać tylko dotychczas organizowanych wydarzeń kulturalnych – charakter programu musi być wyjątkowy, a większość propozycji powinna powstać

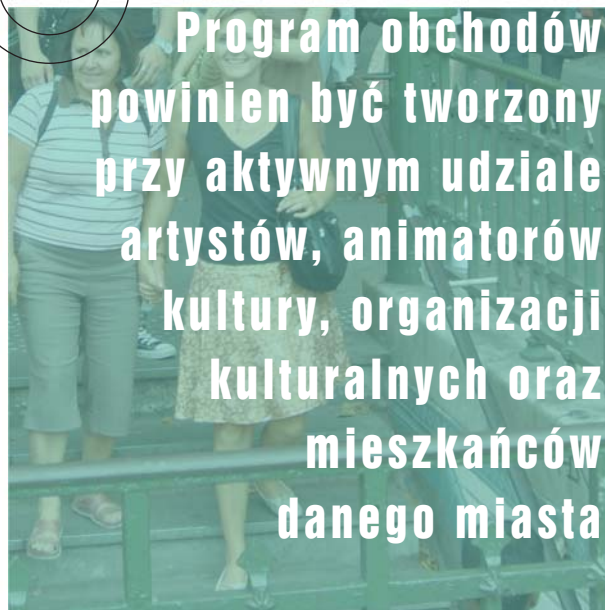
specjalnie na rzecz Europejskiej Stolicy. Eksperti, oceniający programy miast, cenią innowacyjne podejście, co pokazuje raport, przygotowany przez komisję, oceniającą kandydatury na 2010 r., a konkretnie plany Stambułu.

Jak wspomniano powyżej, obchody Europejskiej Stolicy Kultury powinny stanowić część strategii rozwoju miasta. Tworząc program i wyznaczając jego cele, trzeba pamiętać o roli, jaką kultura i sztuka mogą odgrywać we wspieraniu rozwoju miasta czy regionu. Program powinien mieć zrównoważony, strategiczny charakter, tzn. powinien dotyczyć nie tylko roku, w którym dane miasto dzierży tytuł, ale rozpoczynać się z wyprzedzeniem i trwać jeszcze po zakończeniu oficjalnych obchodów Europejskiej Stolicy Kultury. Powinien zapewniać widoczny, wymierny i długotrwały wkład w rozwój kulturalny miasta. *Zwłaszcza, że Komisja zadaje tu bezpośrednie pytanie w proponowanym wniosku aplikacyjnym (część pierwsza wniosku – „Podstawowe założenia”, pyt. 15): Jeśli miasto uzyska tytuł Europejskiej Stolicy Kultury, jakie będą średniookresowe i długookresowe tego efekty ze społecznego, kulturalnego i urbanistycznego punktu widzenia?*

Nie zapominając o historii i dziedzictwie, stanowiących podstawę tożsamości miasta, program powinien być ukierunkowany na teraźniejszość i przyszłość. Stąd innowacyjność obchodów, znaczące miejsce twórczości współczesnej, współpraca artystów lokalnych i zagranicznych.

Program obchodów powinien być tworzony przy aktywnym udziale artystów, animatorów kultury, organizacji kulturalnych oraz mieszkańców danego miasta. Zapewni to zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron w jego realizację oraz pozwoli zrealizować pojawiające się we wniosku aplikacyjnym kryterium „miasto i obywatele”.

Większość dotychczasowych Stolic przeprowadzała konsultacje społeczne swoich planów. Ich forma była zróżnicowana, od spotkań i dyskusji poprzez kampanie medialne oraz konsultacje on-

Program obchodów powinien być tworzony przy aktywnym udziale artystów, animatorów kultury, organizacji kulturalnych oraz mieszkańców danego miasta

fol. Stanisław Piotrowski

line. Raporty z posiedzeń ekspertów, oceniających kandydatury, potwierdzają, jak bardzo ceniony jest oddolny proces tworzenia programu i zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego.

Istotny jest sposób wyboru projektów, które znajdują się w programie obchodów Europejskich Stolic Kultury. W większości przypadków miasto lub wyznaczona przez nie instytucja nie jest organizatorem wszystkich wydarzeń planowanych na dany rok. Miasto może zastanowić się nad stworzeniem konkursu grantowego, w ramach którego niezależne organizacje i instytucje kulturalne będą mogły ubiegać się o wsparcie swoich projektów, wpisujących się w idee obchodów Europejskiej Stolicy Kultury 2016.

O sposób planowania i przygotowania wniosku aplikacyjnego i programu Komisja pyta w pyt. 16 pierwszej części wniosku – „Podstawowe założenia” oraz w części drugiej wniosku – „Struktura programu obchodów”, pyt. 3).

W 2016 r. dwa miasta będą nosić tytuł Europejskiej Stolicy Kultury – jedno w Polsce i jedno w Hiszpanii. Zaleca się, aby oba miasta współpracowały ze sobą przy realizacji obchodów. W latach poprzedzających 2016 r., a nawet już na etapie przygotowania wniosku aplikacyjnego, warto nawiązać kontakt z miastami, kandydującymi do tytułu w Hiszpanii, a następnie zastanowić się nad możliwą współpracą w przypadku wygranej każdego z nich. *Istotność tej kwestii potwierdza fakt, że w proponowanym wniosku aplikacyjnym Komisja umieściła pytanie o współpracę z innym miastem nominowanym do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury (pyt. 8 pierwszej części wniosku – „Podstawowe założenia”).*

Prawdziwa współpraca będzie możliwa dopiero po ostatecznej nominacji. Z uwagi na rosnące z roku na rok zainteresowanie Europejskimi Stolicami Kultury, a co za tym idzie, mnogość miast ubiegających się o tytuł zarówno w Polsce, jak i w Hiszpanii oraz z uwagi na fakt, iż w momencie składania aplikacji nie jest znana decyzja panelu ekspertów o wyborze konkretnych miast – trudno

jest wytypować akurat to miasto, które zdobędzie tytuł. Można więc w tym miejscu zasugerować raczej współpracę z organizacjami/indywidualnymi artystami hiszpańskimi niż koncentrowanie całej uwagi na jednym z hiszpańskich miast.

Krok 4 – Kwestie organizacyjne, finansowe oraz promocja

Organizacja

W większości przypadków bezpośrednia realizacja obchodów Europejskich Stolic Kultury w miastach, dotychczas noszących ten tytuł, była zlecana instytucjom i organizacjom spoza urzędu miasta. Często takie organizacje były tworzone specjalnie na potrzeby obchodów. Ważne jest, aby decyzję o organizatorze wydarzeń podjąć w momencie przygotowywania wniosku aplikacyjnego – *o strukturę takiej organizacji i związek z władzami miasta Komisja pyta w części trzeciej proponowanego wniosku aplikacyjnego „Organizacja i finansowanie obchodów”, pyt. 1.1.* Kluczową kwestią jest wybór osoby, kierującej przygotowaniem i realizacją obchodów. Ważna jest ciągłość idei i przygotowań – nie zaleca się więc zmian osobowych na tym stanowisku. Zaleca się natomiast organizację konkursu na to stanowisko, co zapewni zatrudnienie najbardziej kompetentnej osoby. *Kryteria i sposób wyboru osoby na stanowisko dyrektora artystycznego, wymagany profil zawodowy i zakres doświadczenia trzeba będzie opisać w proponowanym wniosku aplikacyjnym, w części trzeciej „Organizacja i finansowanie obchodów”, pyt. 1.3.*

Organizacja, a przede wszystkim jej dyrektor artystyczny, powinna być niezależna od miasta i zmieniających się władz politycznych. Raport Palmera podkreśla, jak istotne jest zaangażowanie oddanego idei dyrektora z wizją programową, kompetentnego i doświadczonego personelu a także jasny podział ról i odpowiedzialności.

fot. SAC Florian Fröhlich

GRAZ Europejska Stolica Kultury 2003

Obchody Europejskiej Stolicy Kultury mogą odbywać się w jednym mieście. Mogą też angażować cały region czy województwo – w taki sposób realizowane są przez Essen, które w 2010 r. zaplanowało zaangażowanie całego regionu Ruhry. Jeśli któreś z polskich miast podjęłoby się realizacji obchodów w całym regionie, kwestie organizacyjne muszą być przemyślane już w fazie przygotowywania aplikacji. Konieczne jest podjęcie decyzji, dotyczących sposobu wyboru projektów spoza danego miasta, relacji z władzami lokalnymi, sposobu finansowania. Cały czas należy mieć na względzie spójność programu obchodów. *Kwestie organizacyjne w tym przypadku należy opisać w odpowiedzi na pyt. 1.2 trzeciej części proponowanego wniosku aplikacyjnego „Organizacja i finansowanie obchodów”.*

Finansowanie

Nagroda im. Meliny Mercouri, którą otrzymują miasta, nominowane do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury, jak również potencjalne wsparcie ze źródeł europejskich, zostały opisane powyżej. Na etapie przygotowania wniosku należy się natomiast zastanowić nad kwestiami poruszonymi w formularzu aplikacyjnym (*część trzecia proponowanego wniosku aplikacyjnego „Organizacja i finansowanie obchodów”, pyt. 2).*

- *Jaka jest struktura budżetu obchodów?*
- *Czy władze miasta podjęły już stosowne zobowiązania finansowe?*
- *Jaki jest całkowity budżet przeznaczony na realizację obchodów Europejskiej Stolicy Kultury?*
- *Jakie wydatki zaplanowano na infrastrukturę? (renowacje, infrastruktura turystyczna i kulturalna)*
- *W jaki sposób planuje się zaangażowanie sponsorów? Jaki jest szacowany poziom ich zaangażowania?*
- *Jaki będzie harmonogram przekazywania środków finansowych, jeśli miasto otrzyma tytuł Europejskiej Stolicy Kultury?*

W momencie uzupełniania wniosku aplikacyjnego w drugiej fazie selekcji wniosków organizator obchodów musi wiedzieć, ile środków i z jakich źródeł jest przeznaczonych na realizację Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Ze względu na ograniczony zasięg finansowania europejskiego organizatorzy muszą zapewnić dodatkowe środki oraz stabilne finansowanie ze strony miast i polskich władz. Od początku przygotowywania wniosku ważne jest zaangażowanie sponsorów prywatnych.

Komunikacja i promocja

Strategii promocji obchodów Europejskiej Stolicy Kultury poświęcona została część piąta proponowanego wniosku aplikacyjnego. Odpowiednia strategia komunikacji jest ważna nie tylko

dla nagłośnienia faktu otrzymania Nagrody im. Meliny Mercuri (pyt. 3), ale przede wszystkim dla samego miasta, noszącego tytuł. Właściwie prowadzona kampania informacyjna powinna nie tylko zapewnić odpowiednią liczbę odbiorców planowanych projektów artystycznych, ale przede wszystkim przyczynić się do promocji miasta zarówno w kraju, jak i za granicą. Odwiedzenie miasta zarówno przez widzów, artystów jak i turystów jest przecież jednym z ważniejszych celów, stawianych sobie przez miasta-kandydatów.

Na pierwszym etapie selekcji nie ma jeszcze obowiązku zaprezentowania szczegółowego planu promocji, ale przedstawienie choćby wstępnego planu może być dobrze widziane przez ekspertów, zasiadających w panelu.

Opracowując strategię komunikacji, należy zwrócić uwagę na współpracę z prasą oraz mediami audiowizualnymi w celu zapewnienia imprezom kulturalnym, planowanym w ramach obchodów Europejskiej Stolicy Kultury, jak największego zasięgu.

Istotne jest także, jaka część całego planowanego budżetu zostanie przeznaczona na działania promocyjne (*bezpośrednio dotyczy tej kwestii pyt. 2*)

Projekty, realizowane w ramach obchodów Europejskiej Stolicy Kultury, powinny mieć jasno określone grupy docelowych odbiorców i powinny być nastawione nie tylko na zdobycie jak największej publiczności międzynarodowej, ale także na zainteresowanie tych grup mieszkańców miasta, które zazwyczaj nie korzystają z oferty kulturalnej. Jest to kwestia, która powinna być rozpatrywana na etapie przygotowania projektów, ale powinna być także brana pod uwagę przy planowaniu strategii komunikacji całych obchodów. Określenie odbiorców projektu ogólnie, jako np. mieszkańców całego miasta sprawia, że nie jest możliwe przeprowadzenie właściwie sprofilowanej kampanii promocyjnej. Konieczne jest dokładne określenie, czy odbiorcami danego

wydarzenia mają być dzieci, osoby starsze, niepełnosprawni, mniejszości itp. Dzięki wielości projektów, które składają się na obchody Europejskiej Stolicy Kultury, każda grupa odbiorców może potencjalnie znaleźć interesujące ją wydarzenie.

Eksperti, oceniający kandydatury na rok 2010, dobrze przyjęli strategię komunikacji, zaproponowaną przez Stambuł, który w swoim projekcie zwrócił na nią szczególną uwagę. Ustanowione zostaną specjalne partnerstwa z gazetami, stacjami radiowymi i telewizyjnymi. Ponadto, organizatorzy będą pracować z 26 szkołami komunikacji, a młodzi artyści ze Stambułu wystąpią w roli ambasadorów miasta za granicą. Eksperti panelu 2010 uznali, że podejście Stambułu może być przykładem dla innych kandydujących miast.

Więcej informacji: www.istanbul2010.org.

fol. SXC SAVA MATIKOVIC

Dodatkowe informacje

Przed wypełnieniem wniosku aplikacyjnego o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury warto przygotować analizę SWOT całego przedsięwzięcia. Pozwoli to nie tylko globalnie spojrzeć na całość obchodów i projekty, które się na nie składają, ale także przewidzieć ewentualne problemy i spróbować je rozwiązać. *O taką analizę prosi także Komisja we wniosku aplikacyjnym (część siódma proponowanego wniosku aplikacyjnego „Dodatkowe informacje”, pyt. 1).*

Jak wspomniano, obchody Europejskiej Stolicy Kultury powinny stanowić część długofalowej strategii rozwoju miasta. Dlatego też w proponowanym wniosku aplikacyjnym Komisja pyta, czy są takie projekty, inicjatywy, czy inwestycje w infrastrukturę kultury, które miasto zamierza zrealizować niezależnie od tego, czy otrzyma, czy też nie otrzyma tytułu Europejskiej Stolicy Kultury (*część siódma proponowanego wniosku aplikacyjnego „Dodatkowe informacje”, pyt. 2*). Odpowiedź na to pytanie wyjaśnia, czy wszystkie działania w dziedzinie kultury w danym mieście podporządkowane są tylko i wyłącznie staraniom o tytuł, czy też są rzeczywiście częścią długoterminowego i przemyślanego planu miasta w budowaniu strategii rozwoju sektora kultury.

Odpowiedź na pytanie 7 części VII proponowanego wniosku aplikacyjnego daje kandydatom możliwość przedstawienia dodatkowych uwag, związanych ze staraniami miasta o tytuł. Jest to doskonałe miejsce do zarekomendowania miasta przy użyciu argumentów, które nie wpisywały się w odpowiedź na żadne z wcześniejszych pytań, zawartych w formularzu aplikacyjnym.

Europejska Stolica Kultury 2016

Organizacją konkursu o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016 w Polsce zajmuje się:

**Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Departament Współpracy z Zagranicą**

ul. Krakowskie Przedmieście 15/17

00-071 Warszawa

Tel: 022 42 10 240

Fax: 022 826 19 22

dz@mkidn.gov.pl

Strona internetowa: www.mkidn.gov.pl/esk2016

tekst: Joanna Sanetra-Szeliga, Agata Etmanowicz

projekt i skład: printomato.pl

druk: CO KPRM

